

УДК 368.021

Л. В. МАРЦЕНЮК^{1*}, О. В. ЧОРНОВІЛ^{2*}, К. В. БІЛА^{3*}, А. О. УДОВИЧЕНКО^{4*},
АНУП КУМАР ШАРМА^{5*}

^{1*}Каф. «Економіка та менеджмент», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. +38 (093) 934 18 03, ел. пошта gwinform1@gambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

^{2*}Каф. «Облік, аудит та інтелектуальна власність», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. +38 (050) 363 19 17, ел. пошта lena.chernovol@mail.ru, ORCID 0000-0003-4803-427X

^{3*}Каф. «Фінанси та економічна безпека», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. +38 (063) 85 858 72, ел. пошта honey5689@mail.ru, ORCID 0000-0002-0574-2324

^{4*}Каф. «Фінанси та економічна безпека», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010, тел. +38 (099) 171 18 00, ел. пошта anuau@ukr.net, ORCID 0000-0003-1283-294X

^{5*}Каф. «Архітектура і ландшафтний дизайн», Університет Шри Мата Вайшно, Катра, область Джамму й Кашмір, Індія, 182320, тел. +91 (901) 890 37 78, ел. пошта anoop.sharma@smvdu.ac.in, ORCID 0000-0002-7218-7252

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ

Мета. Страховий ринок України дотепер є цікавим для закордонних інвесторів. Однак існує ряд негативних факторів. Це: 1) відсутність досконалої нормативно-правової бази, доступності та прозорості страхового ринку для населення; 2) низька прибутковість окремих видів страхування; 3) нижча конкурентоздатність страхових компаній, ніж комерційних банків у боротьбі за залучення вільних коштів юридичних і фізичних осіб; 4) недостатній рівень державного регулювання та контролю не дають змоги страховому ринку ефективно розвиватись. Тому метою статті є проведення аналізу, виявлення причин, що гальмують розвиток страхової діяльності в Україні, а також визначення напрямків розвитку страхового ринку. **Методика.** Для досягнення поставленої мети в статті було визначено загальну кількість страхових компаній, складено рейтинг за валовими платежами найбільш крупних із них, представлено динаміку чистих страхових виплат за основними видами страхування. Даний аналіз дозволяє окреслити проблемні питання та напрямки діяльності страхового ринку. **Результати.** На основі проведеного в статті аналізу виявлено ряд гальмівних факторів у розвитку страхування в Україні та першочергові напрямки поліпшення ситуації, що склалася на страховому ринку. Встановлено, що головними задачами розвитку страхування залишаються: 1) реформування законодавчої бази; 2) підвищення конкурентоспроможності, рівня інвестиційної привабливості страхових компаній; 3) розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку; 4) розширення спектру послуг та доведення їх рівня до міжнародних стандартів; 5) підвищення кваліфікації кадрів; 6) удосконалення ліцензування страхової діяльності; 7) підвищення культури та рівня довіри населення. При цьому підвищення рівня платоспроможності населення, стабілізація економіко-політичної ситуації в країні сприятимуть стабілізації та інтенсивному розвитку ринку страхових послуг. **Наукова новизна.** В статті вперше розроблено науковий підхід щодо визначення системи факторів, яким мусить відповідати сучасний ринок страхових послуг. **Практична значимість.** Вирішення представлених проблем шляхом запропонованих авторами заходів дозволить успішно розвиватись страховому ринку, який, в свою чергу, сприятиме стабілізації національної економіки, оскільки є невід'ємним її сегментом.

Ключові слова: страхування; страховик; страховий ринок; страхові послуги; страхові виплати; страховий портфель; страховий захист

Вступ

Страховий ринок є невід'ємною складовою фінансового ринку країни, і досить чутлива до проблем будь-яких його сегментів. Одночасно

він тісно пов'язаний з виробничою сферою і рівнем добробуту населення.

Отже, важливою проблемою є підвищення ефективності функціонування страхового ринку в умовах соціально орієнтованої економіки і концепції сталого розвитку [6, с. 82].

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

Мета

Метою статті є оцінка стану страхового ринку України, виявлення причин, що гальмують його розвиток, а також напрямів розвитку ринку страхових послуг.

Методика

Одним із найважливіших секторів національної економіки є фінансовий. В ньому формуються та розподіляються фінансові ресурси та послуги.

Фінансовий ринок забезпечує підприємствам необхідні умови для накопичення та розподілу інвестиційних ресурсів і надання фінансових послуг, а також залучення потрібних коштів і продажу тимчасово вільних ресурсів. Стабільний розвиток виробничої сфери спонукає страхові компанії до використання закумуляованих ресурсів для довгострокових виробничих капіталовкладень, через ринок цінних паперів. Це дає страховикам певну перевагу над банками, оскільки останні здебільшого спираються на коротко- та середньострокові залучення коштів. Добробут населення можна розділити на матеріальний і нематеріальний, та лише синтез цих понять має прямий вплив на активність страхових компаній. Суттєвими аспектами розвитку страхового ринку є досконала законодавча база, створення принципово нових конкурентоспроможних продуктів, зниження ціни на страхові послуги шляхом структурування страхових тарифів, а також підвищення страхової обізнаності та культури населення. Потужний негативний вплив зовнішньоринкового характеру має дуже велика кількість страхових компаній з кадрами низької кваліфікації, що знижує довіру населення, підприємств та інвесторів до страхових послуг в цілому, а також заважає становленню повноцінного страхового ринку. Підвищення ролі та стабільний розвиток вітчизняного ринку страхування має бути одним із найдієвіших факторів розвитку національної економіки, економічної безпеки країни, залучення іноземних інвестицій. Створення сприятливого страхового клімату в Україні дозволило б зацікавити іноземних інвесторів в розширенні існуючого бізнесу та відкритті нового. Однак, із ситуацією, що склалась на сьогоднішній день, це неможливо.

Аналізуючи тенденції розвитку нашої економіки, маємо невтішний висновок: будь-яка галузь потребує глобальних змін, перетворень та реформ. В умовах сьогодення найважливішим є формування портфелю інструментів, що буде спрямований на збільшення рівня конкурентоспроможності страхових підприємств та надання конкурентних послуг не лише на внутрішньому, а й зовнішньому ринках. Саме тому аналіз сучасного стану страхового ринку України, вивчення чинників, які обмежують його розвиток, та виявлення перспектив подальшого розвитку є актуальними в сучасних умовах.

Проблемам та тенденціям розвитку страхового ринку присвячено багато праць, як вітчизняних, так і закордонних вчених. Вагомий внесок у виявленні теоретичних основ та особливостей функціонування страхового ринку України зробили такі вітчизняні вчені як С. С. Осадець [8], Л. В. Временко [2], О. В. Вірбулевська [1], В. В. Железняк, І. Г. Аберніхіна [4], Л. А. Шило [11], В. А. Горб, В. В. Смолянська [3], О. В. Козьменко [6]. Порушували питання ризиків страхових портфелів вітчизняних страхових компаній О. С. Журавка [5], Н. В. Соловей [9]. Питаннями функціонування вітчизняного й закордонних фінансових ринків та питаннями пристосування вітчизняного страхування до міжнародних стандартів займалися О. В. Кот, В. О. Пірштук [7], Р. М. Ходько [11]. Детально висвітлював та класифікував негативні чинники, що уповільнюють розвиток страхового ринку України, генеральний директор «Асоціації страховальників України» Л. Хорін [12]. Закордонні науковці [14; 15; 16] також широко займаються питаннями страхового ринку, його безпеки, проблемами та перспективами розвитку.

Результати

Деякі елементи страхування були відомі ще до нашої ери. Ще в ті часи люди дійшли о висновку про доцільність страхування не лише в разі перевезення вантажів, а й у багатьох сферах свого життя та діяльності [13, с. 240]. Світова практика не виробила більш економічного, раціонального і доступного способу захисту економічних інтересів підприємств як страхування. Поряд з іншими інстру-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

ментами регулювання ринкових взаємовідносин, страхування покликане забезпечити стабільність виробництва і споживання [3, с. 299]. Страховий ринок поєднує в собі дві категорії, з одного боку – це специфічна сфера грошових відносин, об'єктом якої є купівля-продаж страхової послуги, тобто «вторинної послуги», попит на яку багато в чому залежить від стану «первинного ринку» товарів і послуг [4, с. 76]; з іншого боку, страховий ринок – це складна інтегрована система страхових та перестрахових організацій, які в сукупності здійснюють страхову діяльність.

Як відомо, діяльність страховиків ґрунтується на захисті майнових прав й інтересів населення та підприємств, шляхом відшкодування збитків в разі настання страхового випадку, тим самим звільняючи бюджет держави від цього тягаря.

Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.06.2015 року становила 374, в тому числі страхові компанії

«life» – 52, страхові компанії «non-life» – 322, (станом на 30.06.2014 року – 400 компаній, у тому числі страхові компанії «life» – 58, страхові компанії «non-life» – 342). Кількість страхових компаній має тенденцію зменшуватися, так за I півріччя 2015 року порівняно з аналогічним періодом 2014 року, кількість компаній зменшилася на 26 [10].

Стримуючим чинником діяльності українського страхового ринку є те, що він знаходиться у досить суперечливій та складній ситуації. Це є очевидним, адже питання капіталізації і стратегії розвитку своєчасно не були вирішені акціонерами страхових компаній. Минулий рік став найбільш незадовільним з точки зору нагляду та відношення держави до страхового ринку, що було пов'язане з реорганізацією Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг й відсутністю стратегії розвитку на цьому ринку.

Рейтинг страхових компаній України за таким показником, як валові платежі у 2015 році представлений в табл. 1 [10].

Таблиця 1

Рейтинг страхових компаній України за валовими платежами у 2015 році, млн грн

Table 1

Rating of insurance companies in Ukraine on gross payments in 2015 year, mln hrn

Компанія	Всього премій	В тому числі			
		Особисте страхування	Майнове страхування	Страховання відповідальності	Обов'язкове страхування
ВАТ «СК «АХА СТРАХУВАННЯ»	595,9	30,0	468,5	9,7	87,7
ПрАТ «УАСК «АСКА»	535,5	64,8	257,1	105,6	108,0
ЗАТ «ПРОВІДНА»	484,9	116,2	187,4	7,9	173,4
ПрАТ «СК «УНІКА»	458,9	70,4	262,6	4,8	120,9
ЗАТ «СК»КРЕМЕНЬ»	446,7	33,9	396,5	5,1	11,2
ВАТ НАСК»ОРАНТА»	443,5	28,3	136,9	3,9	274,4
ПрАТ «СК «ІНГО УКРАЇНА»	378,9	74,5	222,4	23,8	58,2
ЗАТ «УКРАЇНСЬКА СТРАХОВА ГРУПА»	323,9	14,5	265,9	6,7	36,8
ПрАТ «СК «АРСЕНАЛ»	322,3	100,8	194,4	4,9	22,1
ПрАТ «СК «АЛЬФА»	307,5	154,3	127,9	10,2	15,1

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

Аналізуючи рейтинг страхових компаній України за валовими платежами у 2015 році, як лідера можна виділити страхову компанію «АХА Страхування», яка за загальною кількістю премій посідає перше місце – 595,9 млн грн. Рівень майнового страхування у компанії-лідера складає 468,5 млн грн, що є найвищим показником серед усіх інших компаній та характеризує компанію як надійну та стабільну. Але, якщо аналізувати цю компанію за іншими показниками, то за деякими видами страхування, таких як особисте страхування, що складає 30 млн грн, компанія помітно відстає від інших, але це не заважає їй очолювати рейтинг компаній. Останнє ж місце в рейтингу займає ПрАТ «СК «АЛЬФА», загальний показник премій якої складає 307,5 млн грн, що на 288,4 млн грн менше, ніж у «АХА Страхування». Незважаючи на низький порівняно з іншими компаніями рівень валових премій, ПрАТ «СК «АЛЬФА» має переваги в інших сферах страхування, таких як особисте та майнове страхування, показники яких складають 154,3 та 127,9 млн грн відповідно. Таким чином із складеного рейтингу страхових компаній, можна зробити висновок, що не обов'язково компанія, яка посідає перше місце в рейтингу є лідером за всіма видами страхування. Все залежить від конкретно обраного виду страхування та його показника по кожній з компаній.

За весь період функціонування страхового ринку України у його страховому портфелі переважають види страхування з високим рівнем ризику, оскільки вони приносять великі доходи, але такий страховий портфель не здатний забезпечити фінансову стійкість страховій компанії [5, с. 202]. Страховий ризик є найбільшою причиною неплатоспроможності. Проте, неплатоспроможність також пояснюється недостатнім резервуванням з боку страховика та неадекватною преміальною базою, що виникає внаслідок неправильної оцінки ризику [9, с. 260]. Основним видом страхування у страховому портфелі вітчизняних страховиків є автострахування (КАСКО). В останні роки спостерігається підвищення частки автострахування над майновим та іншими видами. Це свідчить про незбалансованість страхових портфелів вітчизняних страховиків. В контексті цього

доцільним є аналіз страхових портфелів страхових компаній України – лідерів за страховими виплатами та платежами.

Динаміку чистих страхових виплат по основних видах страхування за I півріччя 2014 року та I півріччя 2015 року наведено в табл. 3 [10].

Аналізуючи динаміку чистих страхових виплат за основними видами страхування за I півріччя з 2014 року та I півріччя 2015 року, можна сказати, що відбулося зростання автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка») на 161,7 млн грн у 2015 році, або на 12,2 %. Також спостерігається зростання чистих виплат, пов'язаних з підвищенням страхових виплат зі страхування життя на 192,7 млн грн, або на (214,8 %), а також збільшилися виплати зі страхування економічних ризиків на 180,1 млн грн, або на 3 052,5 %.

Дослідження фінансового стану на страховому ринку України в I півріччі 2015 року порівняно з аналогічним попереднім періодом, дає можливість зробити такі висновки:

Аналізуючи страхування майна, можна побачити істотне збільшення показників з 145,0 до 64,2 млн грн, тобто на 80,8 млн грн, або на 125,9 %.

Якщо порівняти з I півріччям попереднього 2014 року, розмір чистих страхових виплат зі страхування медичних витрат зріс на 22,3 млн грн (42,6 %).

На 2,9 млн грн (6,0 %) зменшився розмір виплат зі страхування кредитів, що пов'язано з втратою довіри до банків.

Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ протягом 2014–2015 років зменшилось на 30,1 млн грн, або на 49,5 %.

Інші види страхування протягом аналізованого періоду зменшились з 146,9 до 138,5 млн грн, або на 8,4 млн грн (5,7 %).

Виходячи з аналізу чистих страхових виплат, можна помітити, що найбільше виплат здійснюється за такими видами страхування, як автострахування, страхування фінансових ризиків, страхування майна та страхування життя.

Це пов'язано з тим, що наведені вище види страхування є найбільш ризиковими та мають високий рівень настання страхового випадку, тому і виплати по них є найбільшими серед наведених у табл. 2 [10].

Таблиця 2

Динаміка чистих страхових виплат за основними видами страхування за I півріччя 2014–2015 рр.

Table 2

Dynamics of net indemnifications upon the main types of insurance in H1, 2014–2015 years

Види страхування	I півріччя 2014, млн грн	I півріччя 2015, млн грн	Темпи приросту I півріччя 2015/ I півріччя 2014	
			млн. грн	%
Автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, «Зелена картка»)	1 329,6	1 491,3	161,7	12,2
Медичне страхування (безперервне страхування здоров'я)	559,5	591,8	32,3	5,8
Страхування життя	89,7	282,4	192,7	214,8
Страхування фінансових ризиків	5,9	186,0	180,1	3 152,5
Страхування майна	64,2	145,0	80,8	125,9
Страхування медичних витрат	52,3	74,6	22,3	42,6
Страхування кредитів	48,0	45,1	-2,9	-6,0
Страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ	60,8	30,7	-30,1	-49,5
Інші види страхування	146,9	138,5	-8,4	-5,7
Всього	2 356,9	2 985,4	628,5	26,7

Суттєвим показником розвитку страхового ринку також є кількість укладених договорів.

Виходячи з даних табл. 3 [10], можна помітити, що протягом аналізованого періоду кількість договорів збільшилась на 27 937 тис. одиниць, що у відсотковому співвідношенні складає 43,3 %. Також спостерігається зростання кількості договорів з добровільного страхуван-

ня на 33 346,9 тис. одиниць (або на 273,7 %), включаючи договори страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ, що зросли на 13 096,4 тис. одиниць (або на 1 058,1 %); договори, пов'язані зі страхування майна збільшились на 12 916,6 тис. одиниць (або на 879,6 %), а також зросла кількість договорів страхування від нещасних випадків, вони зросли на 3 376,7 тис. одиниць (або на 67,1 %).

Таблиця 3

Кількість договорів страхування, укладених протягом звітної періоду, тис. од.

Table 3

Number of insurance contracts concluded during the reporting period, thousand units

Показник	I півр. 2014 р.	I півр. 2015 р.	Темпи росту
Кількість договорів, крім договорів з обов'язкового страхування від нещасних випадків на транспорті, у т. ч	17 192,1	50 316,6	+192,7 %
– зі страховальниками – фізичними особами	15 444,8	48 935,8	+216,8 %
Кількість договорів з обов'язкового особистого страхування від нещасних випадків на транспорті	47 371,4	42 183,9	-11,0 %

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

В 2004 році генеральний директор «Асоціації страховальників України» Леонід Хорін у своїй праці «Страховання: інституціональна риторика на фоні системного хаосу», назвав ряд негативних чинників, що уповільнюють розвиток страхового ринку. Він їх класифікував таким чином:

1. Економічні чинники:

- низький платоспроможний попит (фізичних та юридичних осіб) на страхові послуги;
- невеликі обсяги і недосконала структура капіталу страхових компаній;
- відсутність і нерозвиненість надійних інвестиційних інструментів для довгострокового розміщення страхових резервів.

2. Організаційно-правові чинники:

- відсутність цілеспрямованої державної політики у сфері страхування, що призводить до безсистемного розвитку вітчизняного страхового ринку;
- недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує розвиток страхової галузі;
- надмірна кількість законодавчо визначених видів обов'язкового страхування і неадекватність їхнього фінансового забезпечення;
- недостатній рівень державного регулювання і контролю за страховим ринком, непослідовність дій стосовно організації державного нагляду за страховою діяльністю;
- протекціонізм і галузевий монополізм.

3. Функціональні чинники:

- низька прибутковість окремих видів страхування;
- нижча конкурентоздатність страхових компаній порівняно з комерційними банками в боротьбі за залучення вільних коштів юридичних і фізичних осіб;
- відсутність середньо та довгострокового планування страховими компаніями своєї діяльності;
- низький рівень кваліфікації кадрів;
- порушення діючого законодавства;
- зростання випадків страхового шахрайства.

4. Інформаційно-аналітичні чинники:

- значна інформаційна закритість страхового ринку, низький рівень впровадження в страхову практику сучасних інформаційних технологій;

- відсутність якісної статистичної інформації і недостатність докладних інформаційно-аналітичних матеріалів про стан і проблеми формування страхового ринку;

- недосконалість фінансової звітності та методів обробки даних;

- відсутність у банків даних про несумлінних страховальників;

- погано організована рекламна діяльність на вітчизняному страховому ринку;

- непрозорість даних про структуру власності вітчизняного страхового ринку.

5. Соціально-психологічні проблеми:

- відсутність довіри населення і господарюючих суб'єктів до страхових компаній [12].

Наукова новизна та практична значимість

В статті вперше розроблено науковий підхід щодо визначення системи факторів, яким мусять відповідати сучасний ринок страхових послуг.

З огляду на перелічені проблеми та виконаний аналіз, однозначно можна стверджувати, що дотепер вони залишаються незмінними.

Окреслені уповільнюючі розвиток страхового ринку чинники дозволяють сформулювати напрямки їх подолання. Основні з них такі:

- здійснення реформ у законодавчій базі для подальшого розвитку страхової діяльності (чітке регламентування організаційно-економічних питань розвитку страхування, методології проведення медичного страхування);

- залучення іноземного капіталу, однак обережно, оскільки при великому його напливі держава може втратити контроль над акумульованими коштами;

- удосконалення ліцензування діяльності страхових компаній;

- підвищення кваліфікації кадрів шляхом відкриття власних центрів, а також виділення коштів на наукові дослідження у страховій сфері;

- використання позитивного досвіду та врахування тенденцій розвитку закордонних страхових ринків;

- підвищення довіри населення до страховиків за рахунок створення доступної та прозорої системи страхування;

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

– створення нових конкурентоспроможних продуктів із адекватною ціною на них завдяки створенню умов для розвитку інфраструктури страхового ринку;

– створення єдиного реєстру страхових агентів, що дасть можливість мінімізувати кримінальні схеми на ринку страхування;

– забезпечення підвищення рівня страхової культури населення через засоби масової інформації та створення спеціальних програм у вищих навчальних закладах.

Висновки

За результатами виконаного дослідження поняття страхового ринку, аналізу кількості страхових компаній, складеного рейтингу за валовими платежами та аналізу динаміки чистих страхових виплат за основними видами страхування, а також виявлених стримуючих чинників розвитку страхового ринку, можна зробити висновки:

1. Страховий ринок є невід’ємною частиною фінансового ринку і являє собою складну багаторівневу систему, чутливу до змін, особливо зовнішнього характеру.

2. Оскільки продуктом діяльності страхових компаній є страхова послуга, як товар, то необхідно забезпечити попит та пропозицію шляхом формування оптимального балансу між вартістю послуги та здатністю фізичних та юридичних осіб купувати їх.

3. На цьому етапі розвитку страховий ринок України опинився у ще більш скрутному становищі, ніж був декілька років тому. Анексія Криму та бойові дії на Сході країни потягли за собою скорочення ринку, втрату договорів, зниження бізнес-активності, через що зменшились страхові потоки.

4. Однак позитивні тенденції розвитку страхового ринку України присутні. Хоча кількість страхових компаній дещо зменшилась, проте спостерігається позитивна динаміка чистих страхових виплат за основними видами страхування. Їх розмір збільшився з 2 356,9 млн. грн у 1 півріччі 2014 року до 2 985,4 млн. грн у 1 півріччі 2015 року, тобто на 26,7 %. Також спостерігається збільшення кількості укладених договорів.

5. Страховий ринок України дотепер є цікавим для закордонних інвесторів. Однак

відсутність досконалої нормативно-правової бази, доступності та прозорості страхового ринку для населення, низька прибутковість окремих видів страхування, нижча конкурентоздатність страхових компаній ніж комерційних банків в боротьбі за залучення вільних коштів юридичних і фізичних осіб, недостатній рівень державного регулювання та контролю не дають змоги страховому ринку ефективно розвиватись.

6. Усунення цих недоліків дозволить сформувати розвинений ринок страхових послуг, тим самим сприятиме розвитку фінансового ринку, національної економіки та економічної безпеки держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вірбулевська, О. В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку регіонів України / О. В. Вірбулевська // Вісн. Кременчуцького нац. ун-ту імені Михайла Остроградського. – Кременчук, 2006. – № 5 (40), ч. 1. – С. 143–145.
2. Временко, Л. В. Теоретичні аспекти формування страхового портфеля страховика / Л. В. Временко, Ю. В. Подзолкова // Економічна наука XXI століття: реалії та перспективи : зб. наук. пр. з актуальн. проблем економ. наук : у 2 ч. / Наук. організація «Перспектива». – Дніпропетровськ, 2013. – Ч. 2. – 248 с.
3. Горб, В. А. Еволюція поняття страхування / В. А. Горб, В. В. Смолянська // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2011. – Вип. 38. – С. 299–305.
4. Железняк, В. В. Методи та підходи оцінки рівня розвитку регіонального страхового ринку / В. В. Железняк, І. Г. Аберніхіна // Проблеми економіки транспорту : зб. наук. пр. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2013. – Вип. 6. – С. 76–82.
5. Журавка, О. С. Теоретичні основи формування страхового портфеля / О. С. Журавка // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 201–204.
6. Козьменко, О. В. Страховий ринок України у контексті сталого розвитку : монографія / О. В. Козьменко. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – 350 с.
7. Кот, О. В. Особливості функціонування міжнародного та вітчизняного ринку страхування / О. В. Кот, В. О. Пірштук / Економічна наука XXI століття: реалії та перспективи : зб. наук. пр. з актуальн. проблем економ. наук :

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

- у 2 ч. / Наук. організація «Перспектива». – Дніпропетровськ, 2013. – Ч. 2. – 248 с.
8. Осадець, С. С. Страхування : підручник / С. С. Осадець – Київ : КНЕУ, 2002. – 599 с.
 9. Соловей, Н. В. Фінансова безпека на ринку авіаційного страхування / Н. В. Соловей // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2007. – Вип. 18. – С. 260–261.
 10. Фориншурер страхование : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://forinsurer.com/>. – Назва з екрана. – Перевірено : 24.03.2016.
 11. Ходько, Р. М. Вітчизняне страхування рухається до світових стандартів / Р. М. Ходько // Галицькі контракти. – 2009. – № 2. – С. 21–24.
 12. Хорін, Л. Страхування: інституціональна риторика на фоні системного хаосу [Електронний ресурс] / Л. Хорін // Фінансовий ринок України. – 2004. – № 6–7. – Режим доступу : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_gynok/066.htm. – Назва з екрана. – Перевірено : 24.03.2016.
 13. Шило, Л. А. Страхування вантажів як вид майнового страхування / Л. А. Шило // Вісн. Дніпропетр. нац. ун-ту залізн. трансп. ім. акад. В. Лазаряна. – Дніпропетровськ, 2006. – Вип. 10. – С. 223–226.
 14. Demirgüç-Kunt, A. Deposit insurance around the world: A comprehensive analysis and database / A. Demirgüç-Kunt, E. Kane, L. Laeven // J. of Financial Stability. – 2015. – Vol. 20. – P. 155–183. doi:10.1016/j.jfs.2015.08.005.
 15. Kanno, M. The network structure and systemic risk in the global non-life insurance market / M. Kanno // Insurance: Mathematics and Economics. – 2016. – Vol. 67. – P. 38–53. – doi: 10.1016/j.insmath.2015.12.004.
 16. Prikazyuk, N. Security of the Insurance Market of Ukraine and the Determining Factors / T. Motashko, N. Prikazyuk, // 22nd Intern. Economic Conf. of Sibiu 2015, IECS 2015 «Economic Prospects in the Context of Growing Global and Regional Interdependencies». – 2015. – Vol. 27. – P. 288–310. doi: 10.1016/S2212-5671(15)01001-1.

Л. В. МАРЦЕНЮК^{1*}, Е. В. ЧОРНОВОЛ^{2*}, Е. В. БЕЛАЯ^{3*}, А. А. УДОВИЧЕНКО^{4*},
АНУП КУМАР ШАРМА^{5*}

^{1*}Каф. «Економика и менеджмент», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. +38 (093) 934 18 03, эл. почта gwinform1@gambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

^{2*}Каф. «Учет, аудит и интеллектуальная собственность», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. +38 (050) 363 19 17, эл. почта lena.chernovol@mail.ru, ORCID 0000-0003-4803-427X

^{3*}Каф. «Финансы и экономическая безопасность», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. +38 (063) 85 858 72, эл. почта honey5689@mail.ru, ORCID 0000-0002-0574-2324

^{4*}Каф. «Финансы и экономическая безопасность», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010, тел. +38 (099) 171 18 00, эл. почта anuai@ukr.net, ORCID 0000-0003-1283-294X

^{5*}Каф. «Архитектура и ландшафтный дизайн», Университет Шри Мата Вайшно, Катра, область Джамму й Кашмир, Индия, 182320, тел. +91 (901) 890 37 78, эл. почта anoor.sharma@srmvdu.ac.in, ORCID 0000-0002-7218-7252

СТРАХОВОЙ РЫНОК УКРАИНЫ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ

Цель. Страховой рынок Украины до сих пор интересен для иностранных инвесторов. Однако существует ряд негативных факторов. Это: 1) отсутствие совершенной нормативно-правовой базы, доступности и прозрачности страхового рынка для населения; 2) низкая доходность отдельных видов страхования; 3) низкая конкурентоспособность страховых компаний, в сравнении с коммерческими банками, в борьбе за привлечение свободных средств юридических и физических лиц; 4) недостаточный уровень государственного регулирования и контроля не позволяют страховому рынку эффективно развиваться. Поэтому целью статьи является проведение анализа, выявление причин, тормозящих развитие страховой деятельности в Украине, а также определение направлений развития страхового рынка. **Методика.** Для достижения поставленной цели в статье было определено общее количество страховых компаний, составлен рейтинг по валовым платежам наиболее крупных из них, представлена динамика чистых страховых выплат по основ-

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

ним видам страхування. Даний аналіз дозволяє визначити проблемні питання і напрями діяльності страхового ринку. **Результати.** На основі проведеного в статті аналізу виявлено ряд факторів, що впливають на розвиток страхування в Україні і пріоритетні напрями удосконалення ситуації на страховому ринку. Встановлено, що основними завданнями розвитку страхування є: 1) реформування законодавчої бази; 2) підвищення конкурентоспроможності, рівня інвестиційної привлекателіності страхових компаній; 3) розвиток сучасної інфраструктури страхового ринку; 4) розширення спектру послуг і підвищення їх рівня до міжнародних стандартів; 5) підвищення кваліфікації кадрів; 6) удосконалення ліцензування страхової діяльності; 7) підвищення культури і рівня довіри населення. При цьому підвищення рівня платіжеспособності населення, стабілізація економіко-політичної ситуації в країні будуть сприяти стабілізації і інтенсивному розвитку ринку страхових послуг. **Наукова новизна.** В статті вперше розроблено науковий підхід до визначення системи факторів, яким повинен відповідати сучасний ринок страхових послуг. **Практична значимість.** Розв'язання представлених проблем за допомогою запропонованих авторами заходів дозволить успішно розвиватися страховому ринку. А це, в свою чергу, сприятиме стабілізації національної економіки, оскільки страховий ринок є невід'ємною її складовою.

Ключові слова: страхування; страховик; страховий ринок; страхові послуги; страхові виплати; страховий портфель; страхова захиста

L. V. MARTSENIUK^{1*}, O. V. CHORNOVIL^{3*}, K. V. BELAYA^{4*}, A. O. UDOVYCHENKO^{2*}, ANOOP KUMAR SHARMA^{5*}

^{1*}Dep. «Economics and Management», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, тел. +38 (093) 934 18 03, e-mail rwinform1@rambler.ru, ORCID 0000-0003-4121-8826

^{2*}Dep. «Accounting, Audit and Intellectual Property», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, тел. +38 (050) 363 19 17, e-mail lena.chernovol@mail.ru, ORCID 0000-0003-4803-427X

^{3*}Dep. «Finance and Economic Security», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, тел. +38 (063) 85 858 72, e-mail honey5689@mail.ru, ORCID 0000-0002-0574-2324

^{4*}Dep. «Finance and Economic Security», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010, тел. +38 (099) 171 18 00, e-mail anyau@ukr.net, ORCID 0000-0003-1283-294X

^{5*}Dep. «Architecture and Landscape Design», Shri Mata Vaishno Devi University, Katra, Jammu and Kashmir, India, 182320, tel. +91 (901) 890 37 78, e-mail anoop.sharma@smvdu.ac.in, ORCID 0000-0002-7218-7252

INSURANCE MARKET OF UKRAINE: MODERN STATE AND PROBLEMS OF DEVELOPMENT

Purpose. The insurance market of Ukraine is still interesting for foreign investors. However, there is a range of negative factors. They are: 1) the old regulatory framework, public access and transparency of the insurance market for population; 2) low profitability of certain types of insurance; 3) low competitiveness of the insurance companies in comparison with commercial banks in attraction drive of free funds of legal entities and individuals; 4) insufficient state regulation and control does not allow the insurance market to develop effectively. Therefore, the purpose of the article is to analyze and identify the causes that hinder the development of insurance business in Ukraine, as well as to determine the directions of insurance market development. **Methodology.** To achieve this purpose the article determines the total number of insurance companies, composes the gross payment rating of the largest of them, presents the dynamics of net insurance premiums for basic insurance. This analysis allows you to identify problematic issues and activities of the insurance market. **Findings.** The analysis of the article revealed a number of factors that prevent successful development of insurance in Ukraine. The authors suggest priority areas for improving the situation in the insurance market. It was found that the main tasks of the development of insurance are: 1) legal framework reform; 2) improving competitiveness, investment attractiveness of the insurance companies; 3) development of modern infrastructure of the insurance market; 4) expanding the range of services and their compliance with international standards; 5) personnel development; 6) improvement of insurance activity licensing; 7) building of culture and public trust. At the same time the increase in the population solvency, economic and political stability in the country will contribute to the stabilization and intensive development of the insurance market.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

Originality. The article firstly developed a scientific approach to the determination of the system of factors, which the modern insurance market should correspond to. **Practical value.** The solution of the presented problems with the help of the measures proposed by the authors will help the insurance market to develop successfully. And this, in its turn, will contribute to the stabilization of the national economy, because the insurance market is its integral segment.

Keywords: insurance; insurer; the insurance market; insurance services; insurance payments; insurance portfolio; insurance cover

REFERENCE

1. Virbulevska O.V. Problemy ta perspektyvy rozvytku strakhovoho rynku rehioniv Ukrainy [Problems and prospects of the insurance market development in regions of Ukraine]. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho* [Bulletin of Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskyi National University], 2006, issue 5 (40), p. 143-145.
2. Vremenko L.V., Podzolkova Yu.V. Teoretychni aspekty formuvannya strakhovoho portfelia strakhovyyka [Theoretical aspects of the insurance portfolio of the insurer]. *Zbirnyk naukovykh prats z aktualnykh problem ekonomichnykh nauk «Ekonomichna nauka XXI stolittia: realii ta perspektyvy»* [Proc. on actual problems of economic sciences «Economic science of XXIst century: Realities and Prospects »], Dnipropetrovsk, 2013, part 2. 248 p.
3. Horb V.A., Smolianska V.V. Evoliutsiia poniattia strakhuvannya [Evolution of insurance definition]. *Visnyk Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu* [Bulletin of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport], 2011, issue 38, pp. 299-305.
4. Zhelezniak V.V., Abernikhina I.H. Metody ta pidkhody otsinky rivnia rozvytku rehionalnoho strakhovoho rynku [Methods and approaches to assess the level of development of the regional insurance market]. *Zbirnyk naukovykh prats Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu imeni akademika V. Lazariana «Problemy ekonomiky transportu»* [Proc. of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan «Problems of the Transport Economics»], 2013, issue 6, pp. 76-82.
5. Zhuravka O.S. Teoretychni osnovy formuvannya strakhovoho portfelia [Theoretical foundations of insurance portfolio]. *Biznes Inform – Business Inform*, 2012, issue 5, pp. 201-204.
6. Kozmenko O.V. Strakhovyi rynek Ukrainy u konteksti staloho rozvytku [The insurance market of Ukraine in the context of sustainable development]. Sumy, DVNZ «UABS NBU» Publ., 2008. 350 p.
7. Kot O.V., Pirshtuk V.O. Osoblyvosti funktsionuvannya mizhnarodnoho ta vitchyznianoho rynku strakhuvannya [Features of the international and domestic insurance market]. *Zbirnyk naukovykh prats z aktualnykh problem ekonomichnykh nauk «Ekonomichna nauka XXI stolittia: realii ta perspektyvy»* [Proc. on actual problems of economic sciences «Economic science of XXIst century: Realities and Prospects»], Dnipropetrovsk, 2013, part 2. 248 p.
8. Osadets S.S. *Strakhuvannya* [Insurance]. Kyiv, KNEU Publ., 2002. 599 p.
9. Solovei N.V. Finansova bezpeka na rynku aviatsiinoho strakhuvannya [Financial security in the aviation insurance market]. *Visnyk Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu* [Bulletin of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport], 2007, issue 18, pp. 260-261.
10. *Forinsurer strakhovaniye: ofitsiyni sait* (Forynshurer insurance: The official site). Available at: <http://forinsurer.com/> (Accessed 24 March 2016).
11. Khodko R.M. Vitchyzniane strakhuvannya rukhaietsia do svitovykh standartiv [The domestic insurance is moving to global standards]. *Halytski kontrakty – Galician Contracts*, 2009, issue 2, pp. 21-24.
12. Khorin L. Strakhuvannya: instytutsionalna rytoryka na foni systemnoho khaosu (Insurance: institutional rhetoric against the background of systemic chaos). *Finansovyy rynek Ukrainy – The financial Market of Ukraine*, 2004, issue 6-7. Available at: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/066.htm (Accessed 24 March 2016).
13. Shylo L.A. Strakhuvannya vantazhiv yak vyd mainovoho strakhuvannya [Cargo insurance as a kind of property insurance]. *Visnyk Dnipropetrovskoho natsionalnoho universytetu zaliznychnoho transportu* [Bulletin of Dnipropetrovsk National University of Railway Transport], 2006, issue 10, pp. 223-226.
14. Demirgüç-Kunt A., Kane E., Laeven L. Deposit insurance around the world: A comprehensive analysis and database. *Journal of Financial Stability*, 2015, vol. 20, pp. 155-183. doi:10.1016/j.jfs.2015.08.005.
15. Kanno M. The network structure and systemic risk in the global non-life insurance market. *Insurance: Mathematics and Economics*, 2016, vol. 67, pp. 38-53. doi: 10.1016/j.insmatheco.2015.12.004.

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ

16. Prikazyuk, N., Motashko T. Security of the Insurance Market of Ukraine and the Determining Factors. 22nd Intern. Economic Conf. of Sibiu 2015, IECS 2015 «Economic Prospects in the Context of Growing Global and Regional Interdependencies», 2015, vol. 27, pp. 288-310. doi: 10.1016/S2212-5671(15)01001-1.

Стаття рекомендована до публікації д.е.н., проф. Ю. С. Барашем (Україна); д.е.н., проф. Г. Д. Ейтутісом (Україна)

Надійшла до редколегії: 05.01.2016

Прийнята до друку: 01.04.2016